

1. Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura
Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět se skládá ze dvou částí: českého jazyka a literatury. Integruje tedy jazykovou výchovu, která zahrnuje i komunikační a slohovou výchovu, a výchovu literární.

Vyučovací předmět pracuje s hodinovou dotací: prima 5 hodin týdně, sekunda 4 hodiny týdně, v tercii se dotace snižuje na 3 hodiny týdně a v kvartě jsou opět 4 hodiny týdně. V primě a v kvartě probíhá vždy 1 hodina týdně ve třídě dělené na dvě skupiny.

Vyučuje se v běžných učebnách, podle potřeby i v informačním centru školy, kde je umístěna rovněž knihovna s přístupem k internetu.

Předmět český jazyk a literatura úzce spolupracuje s celou řadou dalších vyučovacích předmětů, s jejichž náplní obsahově souvisí. Jedná se o předměty:

- dějepis /historický a společenský kontext/
- cizí jazyky /srovnávání jazykových jevů/
- estetická výchova hudební a výtvarná /umělecké směry/
- občanská výchova /náboženské a filozofické systémy/
- informatika a výpočetní technika /komunikační technologie/

Do obsahu předmětu jsou začleněny tematické okruhy těchto průřezových témat:

Průřezová témata	tematický celek	ročník
Osobnostní a sociální výchova	slohová výchova – dopis	prima
	literární výchova – lidová slovesnost	prima
	slohová výchova – charakteristika	sekunda
	slohová výchova - charakteristika literární postavy	tercie
	líčení, charakteristika literární výchova - současná literární tvorba	kvarta kvarta
Výchova demokratického občana	slohová výchova – publicistické útvary	kvarta
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	literární výchova – rozbor čítankových textů	prima
	literární výchova – mýty	sekunda
	literárně-výchovné aktivity	tercie

Multikulturní výchova	literární výchova – rozbor textů	prima
	literární výchova – nejstarší literatura, kroniky	tercie
	slohová výchova – publicistické útvary	kvarta
Environmentální výchova	slohová výchova – výklad, výtah, úvaha	tercie
	slohová výchova – proslov, přednáška, diskuse	kvarta
Mediální výchova	slohová výchova – publicistické útvary	Tercie
	slohová výchova – publicistické útvary	kvarta

Výchovné a vzdělávací strategie

K naplnění jednotlivých klíčových kompetencí žáků 1. – 4. ročníku nižšího gymnázia směřují učitelé prostřednictvím realizace následujících výchovných a vzdělávacích strategií:

- frontální, skupinová, individuální výuka /kompetence k učení/
- samostatná četba, písemné a ústní formulování vlastních čtenářských zážitků /k. k řešení problémů, k komunikativní/
- besedy, přednášky, návštěvy kulturních akcí /k. sociální a personální, k. občanské/
- referáty, diskuse /k. k učení, k. k řešení problémů, k. komunikativní/
- prezentace vlastní práce, např. studentský časopis, vlastní literární činnost /k. k řešení problémů, k. sociální a personální, k. občanské/
- aktivní práce s různými zdroji informací, využívání školního informačního centra /k. k učení, k. k řešení problémů, k. komunikativní/
- samostatná domácí i školní činnost /k. k řešení problémů/
- hodnocení vlastní práce, práce spolužáka nebo skupiny, předávání vlastních zkušeností a poznatků /k. sociální a personální/
- umělecký přednes a vystoupení /k. komunikativní, k. k řešení problémů/
- účast v soutěžích a na olympiádách /k. komunikativní, k. k řešení problémů, k. občanské/

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Český jazyk a literatura			
Ročník: prima			
Téma	Školní výstup	Učivo	Poznámky
Jazyková výchova Úvod do jazykovědy	<ul style="list-style-type: none"> definuje pojmy ze základů jazykovědy a základní složky jazykovědy orientuje se v jazykových příručkách vysvětlí rozdíly mezi zvukovou a písemnou podobou slova, správně intonuje 	<ul style="list-style-type: none"> jazykověda zvuková stránka jazyka rozvrstvení národního jazyka jazykové příručky 	P: práce s příručkami, praktická zkušenost (např. příprava slovníku oblíbených třídních slov)
Tvarosloví	<ul style="list-style-type: none"> rozlišuje jednotlivé ohebné slovní druhy, pracuje s jejich tvary, určí určité mluvnické kategorie, znalosti využívá při tvorbě písemného textu 	<ul style="list-style-type: none"> ohebné slovní druhy 	
Skladba	<ul style="list-style-type: none"> vyhledá základní skladebnou dvojici a rozvíjející větné členy, vzájemně odliší a graficky znázorní jednoduchou větu a souvětí, orientuje se v základech psaní interpunkce 	<ul style="list-style-type: none"> větné členy, věta jednoduchá, souvětí 	
Komunikační a slohová výchova Administrativní styl	<ul style="list-style-type: none"> správně vyplní poštovní poukázku, podací lístek, zformuluje telegram sestaví inzerát, objednávku, oznámení 	<ul style="list-style-type: none"> úvod k výuce slohu a komunikace jednoduché tiskopisy a komunikační žánry 	
Odborný styl	<ul style="list-style-type: none"> určí hlavní myšlenku textu, stručně a zřetelně podá informaci v praxi aplikuje zásady popisu 	<ul style="list-style-type: none"> výpisky, výtah, popis 	
Vybrané útvary	<ul style="list-style-type: none"> stylizuje dopis, rozvíjí kultivovaný písemný projev určí hlavní myšlenku textu, stručně a zřetelně podá informaci stylizuje dopis, rozvíjí kultivovaný písemný projev 	<ul style="list-style-type: none"> dopis vypravování 	PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Rozvoj schopností poznávání Sebepoznání a sebepojetí Mezilidské vztahy

Literární výchova	<ul style="list-style-type: none"> • rozlišuje poezii, prózu a drama • zdůvodní vztah mezi literaturou a životem • rozvíjí fantazii • reprodukuje přečtený text, vyhledá hlavní myšlenku, charakterizuje hlavní postavu podle jejího chování 	<ul style="list-style-type: none"> • základy literární terminologie • poezie, próza, drama • lidová slovesnost, pohádka, pověst, bajka 	<p>P: „Pověsti, sně a říkadla mého kraje“ PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Řešení problémů a rozhodovací dovednosti Hodnoty, postoje, praktická etika PT: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech TO: Evropa a svět nás zajímají PT: Multikulturní výchova TO: Kulturní diference</p> <p>P: třídní soutěž v uměleckém přednesu</p>
--------------------------	--	---	--

Ročník: sekunda

Téma	Školní výstup	Učivo	Poznámky
Jazyková výchova Tvarosloví	<ul style="list-style-type: none"> • rozliší význam věcný a mluvnický • tvoří synonyma, homonyma a antonyma a vhodně je užívá v textu • navazuje na znalosti podst. a příd. jmen, správně rozlišuje slovesný rod a správně používá tvary sloves • rozezná a určí neohebné slovní druhy v textu 	<ul style="list-style-type: none"> • nauka o významu slov a jejich tvoření - význam slova, sousloví, synonyma, homonyma, antonyma, odborné názvy, obohacování slovní zásoby • ohebné slovní druhy, neohebné slovní druhy 	
Skladba	<ul style="list-style-type: none"> • rozliší věty dle postoje mluvčího, pozná a vytvoří větu jedno-, dvojčlennou, rozezná větu hlavní a vedlejší, určí základní druhy VV 	<ul style="list-style-type: none"> • věty podle postoje mluvčího • věta jednočlenná, dvojčlenná, věta hlavní, vedlejší • druhy vedlejších vět 	
Komunikační a slohová výchova Odborný styl	<ul style="list-style-type: none"> • využívá vhodných jazykových prostředků, formuluje popis, zvládá popis činnosti • využívá získaných znalostí v samostatném slohovém projevu 	<ul style="list-style-type: none"> • popis • popis pracovního postupu • subjektivně zbarvený popis 	

	(mluveném i psaném) – popis		
Vybrané slohové útvary	<ul style="list-style-type: none"> rozliší přímou a nepřímou charakteristiku, napíše prostou charakteristiku sestaví souvislý i profesní životopis vhodně stylizuje jednodušší vypravování, pozná retrospektivu a složitější umělecké vypravování do popisu vkládá subjektivně zabarvené pasáže, odliší objektivní a subjektivní popis 	<ul style="list-style-type: none"> charakteristika vypravování výtah žádost životopis 	PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Poznávání lidí Hodnoty, postoje, praktická etika
<i>Literární výchova</i>	<ul style="list-style-type: none"> poznává nové autory využívá nové literární pojmy při práci s textem formuluje vlastní názory na literární dílo výrazně přednáší 	<ul style="list-style-type: none"> mýty, balady epika, lyrika monolog, dialog obrazně vyjadřování (metafora, metonymie, jinotaj) literárně-výchovné aktivity 	PT: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech TO: Objevujeme Evropu a svět P – třídní soutěž v uměleckém přednesu
Ročník: tercie			
Téma	Školní výstup	Učivo	Poznámky
<i>Jazyková výchova</i> Obecně o jazyce	<ul style="list-style-type: none"> vyjmenuje slovanské jazyky, rozpozná některé slovanské a světové jazyky 	<ul style="list-style-type: none"> český jazyk jako slovanský jazyk 	
Tvarosloví	<ul style="list-style-type: none"> zjistí rozdíl ve skloňování podstatných jmen přejatých, tvoří správné tvary, zařadí slovesa do třídy a ke vzoru, pozná vid vyjmenuje nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby, definuje zásady tvoření slov, skloňuje obecná jména přejatá a vlastní cizí jména 	<ul style="list-style-type: none"> slovní druhy (prohloubení): podstatná jména přejatá, slovesa (vid), slova přejatá - skloňování slovní zásoba a její obohacování 	
Skladba	<ul style="list-style-type: none"> rozlišuje větu hlavní a vedlejší, určuje druhy vedlejších vět a poměry mezi HV 	<ul style="list-style-type: none"> souvětí podřadné, souřadné, významové poměry mezi větami hlavními, interpunkce 	

		v souvětích	
Komunikační a slohová výchova Vybrané slohové útvary	<ul style="list-style-type: none"> • zdokonaluje se v líčení • znalosti o charakteristice aplikuje při vytváření charakteristiky literární nebo filmové postavy 	<ul style="list-style-type: none"> • líčení • charakteristika literární postavy 	PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Mezilidské vztahy Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
Odborný styl	<ul style="list-style-type: none"> • dle dané osnovy sestaví výklad, pracuje s důležitými informacemi obsaženými v textu • stylizuje jednoduchou úvahu 	<ul style="list-style-type: none"> • výklad, výtah, úvaha 	PT: Environmentální výchova TO: Základní podmínky života
Mluvené slovo	<ul style="list-style-type: none"> • kultivovaně vystupuje krátkých řečnických vystoupeních • bez opory psaného textu vystupuje se souvislou promluvou • rozlišuje a v týmu vytváří nejznámější publicistické útvary 	<ul style="list-style-type: none"> • rozvoj řečnictví, mluvené slovo • publicistické útvary 	PT: Mediální výchova TO: Tvorba mediálního sdělení Práce v realizačním týmu Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
Literární výchova	<ul style="list-style-type: none"> • vnímá literaturu jako zdroj poznání • vyjmenuje nejvýraznější osobnosti světové literatury • odliší vývojová období, ocení práci spisovatelů za národního obrození • seznamuje se s různými druhy zpracování literárních děl (audio, film, ...) • rozliší verš, sloku, kapitolu, díl, jednání, akt • formuluje vlastní názory na přečtené texty 	<ul style="list-style-type: none"> • nejstarší literatura, kroniky • životopisná literatura • literatura u nás a ve světě • svět v literatuře • ich-forma, er-forma, wir-forma • literárně - výchovně aktivity 	PT: Multikulturní výchova TO: Etnický původ Princip sociálního smíru a solidarity PT: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech TO: Evropa a svět nás zajímají Objevujeme Evropu a svět Jsme Evropané P: třídní soutěž v uměleckém přednesu
Ročník: kvarta			
Téma	Školní výstup	Učivo	Poznámky
Jazyková výchova	<ul style="list-style-type: none"> • vyjmenuje a vysvětlí zásadní změny ve vývoji českého jazyka • pečuje o jazykovou kulturu 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk – vývoj • zvuková stránka jazyka 	
tvarosloví	<ul style="list-style-type: none"> • v textu vyhledává slovní druhy, určuje kategorie ohebných slovních druhů 	<ul style="list-style-type: none"> • jmenné a slovesné kategorie • přechodníky 	

	<ul style="list-style-type: none"> • pozná nesprávně vytvořené přechodníkové tvary, tvoří přechodníky, využívá je při vytváření textu 		
skladba	<ul style="list-style-type: none"> • pojmenuje poměry mezi větami hlavními, určí druhy vět vedlejších a poměry mezi hlavními větami, graficky znázorní souvětí • odstraňuje skladební nedostatky • správně píše interpunkci ve větě jednoduché i souvětí, ovládá pravopis jevů ve větě jednoduché i v souvětí • využívá získané znalosti a dovednosti k vytváření jazykových projevů 	<ul style="list-style-type: none"> • souvětí souřadné, složité, odchylky od větné skladby 	
opakování	<ul style="list-style-type: none"> • využívá získané znalosti a dovednosti k vytváření jazykových projevů • rozvíjí kultivovaný písemný projev • využívá jazykových příruček 	<ul style="list-style-type: none"> • shrnutí učiva NG 	
Komunikační a slohová výchova Vybrané slohové útvary	<ul style="list-style-type: none"> • vlastní tvorbou se zdokonaluje v líčení • pokusí se o umělecké ztvárnění charakteristiky 	<ul style="list-style-type: none"> • líčení • charakteristika 	PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Kreativita Poznávání lidí
publicistický styl	<ul style="list-style-type: none"> • rozliší a charakterizuje základní publicistické útvary • orientuje se v tisku, formuluje vlastní názor 	<ul style="list-style-type: none"> • publicistické útvary 	PT: Výchova demokratického občana TO: Občanská společnost a škola PT: Multikulturní výchova TO: Lidské vztahy PT: Mediální výchova TO: Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení Stavba mediálních sdělení Fungování a vliv médií ve společnosti

	<ul style="list-style-type: none"> • znalosti z jazykové výchovy a slohu aplikuje v řečnických projevech 	<ul style="list-style-type: none"> • řečnická cvičení 	
Odborný styl	<ul style="list-style-type: none"> • dorozumí se kultivovaně, výstižně • uplatňuje spisovný jazyk • vypracuje samostatný výklad na základě předloženého textu • brání se manipulativnímu způsobu komunikace • samostatně připraví a s oporou o text přednese referát 	<ul style="list-style-type: none"> • proslov, přednáška, diskuse • výklad 	PT: Environmentální výchova TO: Vztah člověka k prostředí
Literární výchova	<ul style="list-style-type: none"> • využívá znalosti základních literárních pojmů při rozbořech literárních děl • charakterizuje významné literární žánry, typy, orientuje se v základních literárních směrech • má přehled o významných představitelích české a světové literatury • formuluje názory na literární dílo • pokouší se o vlastní literární texty • projevuje zájem navštěvovat divadla, výstavy, filmová představení 	<ul style="list-style-type: none"> • česká a světová tvorba v 19. stol. • dramatická tvorba • česká a světová literatura v 1. pol. 20. stol. a po 2. světové válce • současná literární tvorba • vznik a vývoj filmu • literárně-výchovné aktivity 	PT: Osobnostní a sociální výchova TO: Řešení problémů a rozhodovací dovednosti P: třídní soutěž v uměleckém přednesu

Vysvětlivky:

PT – průřezové téma TO – tematický okruh P - projekt